

Stryaszawa - wieś talentów

Zarobek niewielki — po-
wiada Klimasara zapala-
jąc papierosa, którym
go poczęstowałem — ale
coś robić, skoro z ziemi tu nie
wyrzycie. Same kamienie.. Niech pan
uważa, żeby się nie powalać..

Odsuwam się ostrożnie od stołu
grzanego wszelkimi kolorami tę-
czy. Przez małe okienko wpada pro-
mien słońca i oświetla warsztat Wła-
dysława Klimasary: kilka puszek z
lakierem, pędzel, dółeczko — no
i chyba już nic więcej. Piaszki zai-
mują stół w izbie oraz mieszczą się
w dużym wilkowym koszu. Wy-
daje się, że do małej izby w pod-
górskiej wiosce przyleciało ślad
eżyzycznych ptaków z dalekich,
gorących wysp.. Kształty wpraw-
dzie znajome — toż to nasze si-
lorki, szczygły, gile, wróble czy
inne skowronki — ale kolory fan-
tastyczne, ostrze, niezwykłe..

— Najlepsze drzewo do piaszków
jest z sosny amerykańskiej — mówi
dalej Klimasara. — Ale można ro-
bić także ze świerka, z osiki, z lipy.
Sosnę amerykańską trza zapawa-
dzić w Stryaszawie. Jest ta trochę,
ale nie za dużo..

— Skąd się wzięło w Stryaszawie
takie zamiłowanie do robienia
piaszków?

— Ja już jako mały robił piaszki
— uśmicha się Władysław — moj
ojciec też je robił. Mówią, że był
jeden taki ze Stryaszawy, którym się
uczył w Kalwarii na pustelnika.
I jeden taki stary pustelnik nauczył
go robić piaszki. Potem mu się od-
mienilo, przyjechał do domu i zaczął
rzeźbić. I tak się to rozeszło. Ale to
nie w całej Stryaszawie, tylko tu, u
nas..

Tu, u nas — to znaczy w osiedlu
Hucisko, po drodze ze Stryaszawy do
Granicy Zawoi, czyli po prości w bo-
cznej dolinie, łączącej się z główną
odnogą Stryaszawki w pobliżu ko-
ścioła, w górnej części wsi — w kie-
runku Koszarawy — nie ma już
piaszkarzy. Dlaczego? Nie wiadomo.
Są za to inni, którzy robią klepki do
beczek, łazek, skrzynki na mono-
polkę.. Ale to już nie są artyści.
Rzemieślnicy. Piaszkarze mówią o
nich z lekkin odzieniem pogardy.

W idące aż pśto od kolorów.
Czerwone główki, żółte brzuszki,
niebieskie strzydekta, zielone dziób-
ki — czego tam nie ma.. Piaszki
tylko z kielatu przypominają swe
żyjące wzory. Dawniej ponoć bywa-
ło inaczej: stryaszawscy rzeźbiarze
trzymałi się wieniste natury i wyko-
nywali piaszki „jak żywe”. Teraz,
gdy mają więcej roboty, bo „towar
idzie” — nie zwracają uwagi na do-
kładne oddanie kolorów. Były były
pstry i barwne, takie łatwiej sprze-
dać.

Z tej sprzedaży nie urodził się je-
szcze ani jeden kapitalista. Wytwor-
ca sprzedaje piaszka za złotówkę.
Handlarz zarabia drugie tyle. Za
dwa złote możesz sobie kupić piasz-
ka na gałgaze i powiesić w domu na
ścianie. Chociaż zwykle sprzedaje
się po trzy sztuki razem. Są też gru-
py piaszków z gniazdkami, w któ-
rych znajdują się pisklęta. W przy-
kładnej zgodzie siedzą przy gniaz-
dku sikorki, wilgi i czubate dudki.
Poiat je nad nimi groźny jastrząb o
niebieskim brzuszku. Mech w
gniazdku pochodzi prosto z lasu, ze
zboczy Kiczory i Magurki..

Stryaszawscy piaszkarze przeważ-
nie nie trudnią się sprzedażą swych
wyrobów. Wyręczają ich w tym
handlarze, którzy jeżdżą z towaram
na Ziemię Zachodnią, gdzie piaszki
są szczególnie chętnie nabywane.
Stąd też nie należą do rzadkości po-
droże do Wrocławia, Katowic, Opo-
ła, a nawet.. Szczecina. Na tysiącu
piaszków handlarz zarabia tysiąc
złotych. Przy sposobności zobaczy
trochę świata, co nie jest do pogar-
dzenia, jako że Stryaszawa zakopana
się między góry, i aby świat zoba-
czyć, trzeba wyspinać się na szczyt
Jakovca albo chociażby Solińska..

Kiedy zimowe zawieje, odetną
Stryaszawę od kolei, kiedy do domu
do domu trzeba się przekopywać z
jogata w ręce — wtedy wre praca u

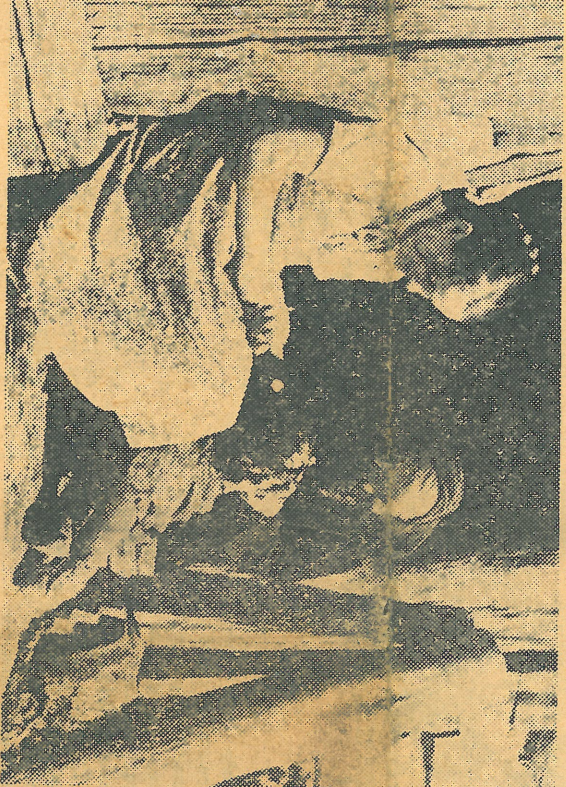
Klimasarów, Mentów, Balcerów,
Leśniaków, Piarczyków i wielu,
wielu innych. Włosa zalegała podło-
gę. Pracują nawet małe dzieci. Je-
dni rzeźbią, inni wyglądają „głasp-
piem”, a jeszcze inni malują.. W
centrum wsi można już pracować
przy świetle elektrycznym; w odo-
sobionych osiedlach trzeba psuć o-
czy przy nafię. Cieszą się miesz-
kańcy Hanzeli, Jaworskiego, Siw-
cówki i innych osiedli, że przecież
i do nich dojdzie prąd, jeśli zbuduje
się transformator. Jest nadzieja, że
wszystko będzie dobrze, bo Zjedno-
czenie Energetyczne z Gliwic, które
przeprawa elektryfikację Stry-
aszawy, chce tu budować swój stały
punkt kolonijny. Spodobała się Stry-
aszawa gliwickim energetikom. Nic
dziwnego — piękna to wieś, a po-
wietrze doskonałe. — U nas powie-
trze lepsze niż w Zakopanem — po-
wiedział do mnie pewien obywatel
Stryaszawy — bo idzie od Babiej Gó-
ry.

F, żeby tę Babią Górę obejrzeć,
trzeba wyjść na Kiczorę lub Ja-
łowiec, a choćby tylko na
grzbiet górski, który je łączy. Na
wspaniałym tle błękitnego nieba je-
gła potężna, szeroka, masywna gó-
ra, biała jeszcze od śniegów, zimo-
wa. Tu, w Stryaszawie, zaczyna się
i z wiosna: w lesie kwitną zawile,
kaczenie, śnieżyczki. Nad potokami
zieleni się trawa. Ptaki śpiewają po
wiosennemu. Na polach, na zbo-
zach, pod lasami widać plugi. Orka
wiosenna. Skowronki śpiewają jak
oszałe. Nadechodzi czas pracy.

Rzeźbienie piaszków musi poczękać
do następnej zimy. W lecie nie ma
czasu na bawienie się piaszkami.
Trzeba pracować ciężko. Odrzucać
kamienie z pól, plewić, znosić siano
na plecach, pchać wóz pod górę, tę-
pić kose na kamieniach, zwozić
marnie zboże po skalistych leśnych
drogach, wyłobionych przez sru-
nienie. W lecie jest huk roboty.
Tylko letnicy mogą odpoczywać.

A letników mogłoby być w Stry-
aszawie jeszcze więcej. Przyjeżdżają
wprawdzie, ale gdyby tak poprawie
komunikację, zwałiby się w dwój-
nasob. A z nimi pieniędzy. Bo wciąż
ich za mało. Pieniędzy i letników.
Ale nie każdemu mieszcz chowi
chce się jechać furmanką 5—8 kilo-
metrów ze stacji kolejowej w La-
chowicach, nie każdemu chce się
trząść po dzimach i wybojach.
Gdyby tak wreszcie można było
skrócić drogę ze Stryaszawy do Za-
woi przez Przysłop.. No, ho.. Taka
droga po pierwazie zbliżyłaby Za-
woję do Suchej o dobre 14 kilome-
trów, a ponadto pozwoliłaby na u-
ruchomienie okrzęnej linii autobu-
sowej: Sucha—Maków—Zawoja—
Stryaszawa—Sucha. Ludziom z dale-
kich, podgórskich osiedli ułatwiłaby
dojazd do miasta powiatowego, tu-
tysiom dojeżdże w piękne rejon
Piękne, a tak mało znane i uczes-
zane.

Na Słowosie mieszka Władysław
Front. Osiedle niewielkie — kilka-
naście gospodarstw, klasztornek z o-
chronką. Choć tu i spokojnie. Dro-
ga ze wsi niedła. Samochodem moż-
na jechać. Prąd będzie. Widoki pię-
kne.

Helena Balcer oraz Tosia Piarczyk zgrabnie rzeźbią i malują piaszki.
Pol. Stan. Pagaczewski

Władysław Klimasara — jeden ze stryaszawskich piaszkarzy na progu
swego domu.

Pol. Stan. Pagaczewski

Front jest malarzem. Nigdy się
nie uczył malowania. Tylko — jak
mówi — od dziecka coś go do malo-
wania ciągnęło. Sobie wiadomymi
sposobami zdobywał papier, farby,
kredki. Malował, rysował. Gdy pod-
róż, poszedł do pracy w lesie. Ro-
dem jest z Zawoi. Od dziecka pa-
trzał na Babią Górę i teraz w każ-
dym prawie obrazie pamięła o niej.
Zrósł się z nią nie tylko dzięki pra-
cy w lesie. Był jednym z budownic-
czych obydwu schronisk babiogór-
skich. Teraz mieszka w Stryaszawie,
zarabia malowaniem obrazów o te-
matyce religijnej oraz portretów.
Ponadto z zapętem hoduje kwiaty.
Ale jakie kwiaty.. Różę pnące, kie-
matis, glicynie, krokusy.. W swym
ogrodku hoduje także cisę.. Front
nie wyobraża sobie życia bez malo-
wania. Pełniące matule dla siebie,
dla własnej przyjemności. Są to pra-
wie zawsze pejzaże z Babią Górą..

Skazek, Pietruska — uczęszczę na
klesz szkoły podstawowej w Stry-
aszawie — odznacza się również wiel-
kim zamiłowaniem do malowania.
Namalował matkę portret. Podobno
bardzo dobry. Trzeba o Skazku po-
myśleć. Szkoda, aby się zmarnował
wędrowny talent. Stryaszawa uboga
w dobre grunty, ale bogata w ta-
lenty.

Ciekawa, piękna wieś. Wieś o cte-
rech budynkach szkolnych. Najnow-
szy pochodzi sprzed dwóch lat. Jest
naprawdę piękny. Wieś, która sięga
od Koszarawy po Lachowice i od
Zawoi po Hucisko. Wieś nad Stry-
szawką..

A właśnie, nad Stryaszawką. Po-
tok to ładny, ale w czasie powodzi
bardzo groźny. Gdy wyleje, cała
część wsi zwana Zawodziem jest od-
cięta od świata. A to dlatego, że nie
ma mostu. Ławę woda bierze i wte-
rzy.

Jednym z przykładów stryaszaw-
skiej inicjatywy jest niedawne za-
łożenie Kółka Rolniczego, przy któ-
rym ma powstać m. in. punkt sku-
pu piaszków. Bardzo dobra inicja-
tywa. W ogóle to bardzo dziwne,
że dotychczas nie zainteresowała się
tą gałęzią sztuki ludowej instytucja
najbardziej od tego powołana — to
znaczy Centrala Przemysłu Ludo-
wego i Artystycznego.. Jestem prze-
konany, że stryaszawskie piaszki wy-
wołałyby zachwyt zagranicznych
turyстів, co raz liczniej zwiedzają-
cych Kraków.

*

Ze Stryaszawy przywożem sobie
dziewięć piaszków. Wiszą na ściana-
nie w moim pokoju. Bardzo im do-
brze w towarzystwie gliniaczków z
Rabki, drewnianego światełka z Sa-
deczynu oraz jennkowskich Lichta-
rzy.

Kraków 21 kwietnia 1957 Śr. 16.